

MÉGSEM LEVÉL, VALAMI MÁS

C S O N K A M A R G A R É T A

Sok mindenről nem beszéltem még neked. Azt kérdezted, hogyan éltem át a szomszédos fővárosban a háború kezdetét . . .

Itt állok a tér és idő másik szintjére kapaszkodva, a reggel tejüveg-fényében, a gyémánttallér most emelkedik a hamvas, ibolyakék szántók fölé; innen a nagy testű ragadozó madarak is jól láthatók, elmélázva ülnek a vén vadalmafák őszöreg ágain. Apró barkaágak a köcsögben az ablak párkányán. Akkor is ébredezett a barka kertemben. A fűtést március legelején megszüntették. Szerettem volna megmutatni Handtke úrnak, milyen az, amikor percek alatt jégveremmé változik a lakás, amikor az ember angórasapkát húz a lázas fejére, és minden lépése a szőnyeg gyepén felér Kneipp atya jeges kúrájával, és orvosaink, akiket olykor mégiscsak házhoz kell hívni, mint a dögkeselyűk hajolnak fölénk . . . és megmutatni, milyen az, amikor a puszta létezés mint gyógyíthatatlan kór nehezedik ránk. Közben évek óta kizárólag a híreket lessük a rádióban, ó, semmi érzelmeket mobilizáló, esetleg szívet lágyító Vivaldit, Gabrielli-féle szonátát nem tudunk elviselni.

Nem akartunk és nem mertünk hinni a nagy bumмок bekövetkezésében . . .

A Budapesti Tavasz Fesztivál előadta Bartók *Kékszakállú hercegét*, húgcskám énekelte benne Juditot. Mielőtt beléptünk volna az aranyozástól fényességes házba, a fülembé súgta: mi most az operába megyünk, nálatok meg majd kezdődik a tánc . . . Jaj, ne, nyögtem alig hallhatón . . . Ezerkilencszázkilencvenkilenc március huszonegyedikét írtak a négyezer-kettőszáz forintos belépőre, földszint, bal oldal, tizenegyedik sor, első hely . . .

A patika fölött, a lakásba érve a rádióhoz siettem. Medvedjev ibolyáit vizespohárba tettem, és leültem az alabástrom asztalhoz, az órát néztem a falon, a forráság szorított, ablakot nyitottam. A kora tavasz hűs lélegzete beáramlott. Váramlottam . . . Az első mondat, amit évek óta ígérgettek, az volt, hogy megkezdte munkáját az ördögi malom. Gyorsan és precízen jönnek a gépek, otthon a csönd és rémület utcái hevernek sűrű rette-gésben. A csillagok és a hold messzire néznek, közben felhőruhában, lézerpompában zúgnak, és hármas sorokban elzúgnak fejem fölött a gépek, jönnek, jönnek-mennek. A tranzistor előtt térdepeltem. Erős ütést éreztem a gyomrom táján, fejemben vészcsengők, félrevert haran-gok tremolója, vacogó képek a falon . . . Az ablakon kívül zihál a csend a lenn kuporgó szomorú barka körül . . . Rögtön indulok, csak kapasz-kodjon föl az első sugár a sötétség peremén.

A reggel ott talált az ablaknál állva. Beszélni szerettem volna veled, de a vonalak kollapszusan foglaltat jeleztek, láttalak, amint alig-gyógyult lábaddal ülsz a hűvös doboz előtt, fáj a homlokod, és várod az újabb híreket. Mit is mondhattam volna? Hallhattam volna az avított szirénák rekedt hullámverését? Mit is mondhattál volna? Nem voltam veled. A magára hagyott gyermek rémületével és tanácstalanságával álltam az ablaknál.

Mégsem fordultam vissza. Folytattam tervezett utazásomat. Egyre messzebb kerültem tőled és az ájulásba hullott országtól. Mentem a látszat-Kánaánba, otthon meg . . . Ettől vizes lett az arcom, az ablak felé fordultam, hogy ne lássák.

A híreket egyszer hallgattam meg napjában, közben láttam otthon a koravén fiúcska-szobrot az erkély párkányán; kezében a hangjegyzeteket nem is nézi, már nem énekel, tátott szája teli torokból segítségért kiált a kora reggeli napsütésben. Madaraim is hallgatnak a megszokott időben, elnémítja őket a hangorkán.

A hírekben sorolt jól ismert városnevek mint megannyi penge forogtak agyamban éjszakánként, és lefekvés idején elindultak felém a rokonok és ismerősök. Vonultak hosszú, rendezett sorokban, lehajtott fejjel s a tavasztalan, kietlen háttérrel tüzek nyelve festette izzóvörösre (Chagall képein láttam ehhez hasonlót), s égett emberhús szagát éreztem. És minden este újak jöttek, növekedett a menekülők sora, láttam, ott voltak Lang Mária néniék is, akiket gyerekkoromban láttam utoljára . . . Anya is ott lépkedett köztük fiatal arccal, nagyon soványan, fodros, fehér

kötényében, a földet nézte ő is szomorúan, hiába kiáltoztam neki, nem hallotta, mintha nem ismert volna, felém se nézett . . . Anya testvére magára hagyottan feküdt egy rácsos ágyban, szemére csúszott örökös gyapjúsapkája, egyszer a mustár színében láttam, máskor feketében. Szüntelenül szomjazott, leste az ablakban a hajnali szürkéséget, ha megvirradna végre, mondta megváltozott, rekedtes, nyűgös hangon . . . és mi az a nagy zúgás ott kinn a kertben, kérdezte csodálkozva, ez azért mégsem a harangok szava, ismételtette, tán csak nem háborúznak? Ki ad majd nekem inni, ha te elutazol? Ki emel föl az előszoba hatszögletű tégláiról vasárnap kora reggel? . . .

Jöttél te is, zsebedben vadgalambok sírtak, fécántoll-söprűvel intgettéll, lázas ragyogás volt a szemed, sose jobban nem voltál, ezt beszélté csúfondáros tekinteted . . . Aztán szomorúvá enyhült arcod, Kedvesem, mozdulatlan ajkaddal hozzáfűzted, elvitted magad újra . . .

A magnóliák újra nézegették csodavirágukat a kerek kis tóban, forogtak az óriás opáltükörben, az erdők boldogan suhogva járták tavaszi körtáncukat. És otthon? Szakadt-zöld láng-rongyokban kél a hajnal, aknák lapulnak a tavalyi avar közül előbúvó anemón-csillagok között . . . Beszéltem az aranyzöld békának, amint az esti fény rézvörös sugaraiban üldögélt az erdei falépcsőn. Hamarosan megyek haza, mondtam váratlanul neki. Valóban nem félsz? Kérdezte nagy türelemmel. Hogyan félnék? Várnak rokonaid az emlékek hídjánál, a múltkor pénzecskét dobtam a tóba, hogy oda mindig visszatérjek. Otthon kell lennem, hogy tudjam, hogy lássam . . . Csak még egyszer ott állhassak a zöld zsalus ajtóban, még egyszer megfüröszsem tekintetem a pitypang remegő bóbítáiban.

Másnap reggel hazaszól a pátriárka. Hallottátok? Lombsátorvárost találat érte . . . Tágult szemmel egymásra néztünk. A vonalak újból nem működtek, nem kellett a jóreggelt-teácska sem. Nagyon sokára megjött a hálóba pólyált üzenet, a város szélén dőlt össze két házikó . . .

*

De mielőtt elindulsz, beszédem volna veled, szólt az asszony, aki szép arcban, magas természetben, hamvas feketében érkezett. Egyenes derékkal jött el értem, s intett, kövessem. Felnéztem a gesztenyevörös égre, fölöttünk két szoborleány egymást átkarolva állt tajtékfehéren. Emlék-

szel? Kérdezte az asszony a pillantásával. Csak most látom, most ismerem meg ezt a helyet, ahol járunk . . . épp lefelé haladunk a síkos ösvényen, lábunknál ibolyás, fahéjbarna, alacsony sövénykerítés, olykor megszúr. Az asszony nem szól, de én megértem, mit akar, ő lesz az, aki kérdez, nekem felelnem kell . . . Csak akkor indulhatok haza, ha ő elégedett velem . . . Folyami gyöngykagyló, hány év? kezdi, én felelek: száztizenhat. Ó: tengeri kagyló? Arctika islandika. Kétszázhusz, mondom sietve. Aranyos vállú papagáj? Várakozva néz rám. Negyvenkilenc, sorolom neki tovább. Óriásteknős? Száznolcvan, rebegetem. Tengeri fülcsga? Ötveneg, mondom én elhalón. Rubintorkú kolibri? Folytatja tovább a faggatást. Hat, lehelem. És a fekete özvegy? A nő huszonnyolc, a hím négy hónap, mondom alig hallhatón. Elégedetten, de még mindig szigorral néz rám. És a szivacs? (Jaj, valaki azt mondta, úgy szívja magába az italt, mint a szivacs.) Kilencven év, mondom levegőért kapkodva. Hát a gyászbogárfaj? kérdez tovább. Homlokomon hideg veríték, szeretném abbahagyni a játékot, ami valójában nem is játék, s ő ezt tudja, mert látja a gondolataimat. Tíz év, nyögöm ki nagy nehezen. Most már sorolni kezdem: a hangyafaj huszonhét, a földigiliszta hat, mezei nyúl hét, ökörbéka harminchat, a csonttollú, az is hét. Fölemeli a kezét, nagyon szomorú, szemrehányón néz rám. A nyirokférget mért hagytad ki, te suta szárnyú mókus, te. Tizenhét, suttogom hangtalanul, lehajtott fejjel. S én? Engem mért nem mondasz? Majd szólok, hogy hozzáll újra virágot egy este, te kóborló tücsökmadár. Ebben a kertben, a béke kertjében még elevenen is szívesen sétálgatnék, mondja elmenőben. Most már te is indulhatsz, fűzi hozzá . . . A zöld-szürke gazban három kóbor kutya hasal, sütkérezik a holdleány vérnarancs fényében, engem figyelnek . . . Ne felejtse el, csak a testem, úszik figyelmeztetése velem, mint az ökörnyal fénylő selyme, közben én a tujafák árnyait kerülgetem, ő folytatja: most menj haza, elengedlek . . .

*

Indulhatok a májusi utazásra. A szerelvény a fővárosból két kocsival folytatja az utat délnek. Mint a szárnyas ló száguld az árvizektől csillogó, pipacsos mélyföldön. Utas alig akad . . . Csönd és várakozás. A hídnál már permetez a késő délutánba hajló ég. A pályaudvar kihalt. A város üres. A múlt század végén lehetett ilyen. Arcomon a hazai, langyos, májusi eső. S fölöttem? Fönt a kék fajanszos égen gyöngyfényű felhők . . .

Az első estém itthon. Kocsonyás sötétség, mintha kormos zsákban lenne az ember feje. És a csend. Egy csöppet sem félek. Még nem. A szomszédból a kerítésekbe kapaszkodva jövök haza. Az erkélyen az antracit színű homályban valami dereng. Egy tojásbézs színű rózsaszál az örökzöld cserjék között . . .

A megszirénázott lomb gazdagon, mozdulatlanul, némán várakozik a vihar előtti csendben. Itt vagyok a fényképes fal árnyékában . . . Olyankor ki kell nyitni az ablakot? Mécsesest gyújtok anyának. A lámpa fodrai mint ómódi esernyő árnyjátéka, lassú táncba kezd a plafonon . . .